

Силабус навчальної дисципліни
Основи теорії прийняття рішень

А.В. Омельченко,
доцент кафедри ІМІ, к.т.н., доцент
E-mail: anatolii.omelchenko@nure.ua

Назва поля	Детальний контент, коментарі
Назва факультету	Факультет інфокомунікацій
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Код і назва спеціальності	172 Телекомунікації та радіотехніка
Тип і назва освітньої програми	ОНП «Інформаційно-мережна інженерія»
Назва дисципліни	Основи теорії прийняття рішень
Кількість ЄКТС кредитів	3
Структура дисципліни (розподіл за видами та годинами навчання)	26 год – 13 лекцій, 8 год – 4 практичних заняття, 16 год – 4 лабораторних заняття, 10 год – 5 консультацій, 90 год – самостійна робота, вид контролю: залік
Графік (терміни) вивчення дисципліни	2-й рік, II семестр
Передумови для навчання за дисципліною	Базові поняття з дисциплін: 1. Технології обробки даних в ІК 2. Дискретна математика 3. Теорія електров'язку 4. Основи інформаційно-комунікаційних технологій
Компетентності, знання, вміння, розуміння, якими оволодіє здобувач вищої освіти в процесі навчання	Вміти застосовувати сучасну методологією і математичний апарат теорії прийняття рішення для вироблення оптимальних (раціональних) технічних і управлінських рішень; складати статистичні і детерміновані математичні моделі, що застосовуються в теорії прийняття рішення; проводити оцінювання ступеню ризику і ефективності прийнятого рішення; проводити оцінювання ступеню ризику і ефективності прийнятого рішення; проводити дослідження моделей і методів теорії прийняття рішення на ПЕОМ з метою отримання оптимальних (раціональних) рішень.
Якість освітнього процесу	Навчально-методичне та матеріально-технічне ресурсне забезпечення освітньої програми, в рамках якої проводиться вивчення дисципліни, відповідає ліцензійним вимогам та акредитаційним умовам провадження освітньої діяльності університету. Здійснюється щорічний моніторинг та перегляд навчальної програми дисципліни у відповідності до вимог та рекомендацій МОН, державної атестації щодо набутих компетентностей випускників, стандартів співпраці з роботодавцями щодо забезпечення

	конкурентоспроможного рівня підготовки фахівців. Дотримання принципів академічної доброчесності (https://lib.nure.ua/plagiat). Містить публічну інформацію щодо вимог, компетенцій, рівня освіти в рамках дійсної освітньої програми.
--	---

Опис та зміст дисципліни

Згідно кваліфікаційним вимогам до вищої освіти за спеціальністю 172 «Телекомунікації та радіотехніка» метою дисципліни «Основи теорії прийняття рішень» є розкриття теоретичних основ закономірностей прийняття рішень, методів і моделей пошуку оптимальних (раціональних) рішень і набуття навичок їх практичної реалізації у професійній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є навчання студентів класифікувати основні задачі теорії прийняття рішення; вивчення особливостей раціонального прийняття рішення, у тому числі і прийняття колективних рішень; вивчення широкого кола задач, що вирішуються при плануванні і управлінні, розпізнаванні образів, в умовах невизначеності і т.д.; вивчення сучасних статистичних, детермінованих і багатокритеріальних теоретичних методів теорії прийняття рішень; отримання навичок і засвоювання практичних прийомів розробки математичних моделей для прийняття оптимальних (раціональних) рішень; отримання навичок і засвоювання практичних прийомів застосування обчислювальних засобів для підтримки прийняття оптимальних (раціональних) рішень.

Зміст

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Загальні основи теорії прийняття рішень

Процес прийняття рішень. Задачі і методи прийняття рішень. Шкали і методи вимірювань. Прийняття рішень в розподільчих задачах. Прийняття рішень в задачах упорядкування. Метод оптимальної зупинки.

Метод динамічного програмування. Задача про перебірливу наречену.

Тема 2. Прийняття рішень в умовах конфлікту (теорія ігор)

Історія, задачі і класифікація ігор. Нижня та верхня ціни гри. Принцип мінімаксу. Точки рівноваги Нешу. Чисті і змішані стратегії. Елементарні методи розв'язання ігор. Ігри 2×2 и $2 \times n$. Геометричний розв'язок ігор. Розв'язання ігор методом послідовних наближень. Розв'язання ігор методом лінійного програмування. Методи розв'язання деяких нескінченних ігор.

Тема 3. Прийняття рішень в умовах невизначеності (ігри з природою)

Ігри з природою. Статистичні критерії і рішення в грі з природою. Поняття про розпізнавання образів. Аксиоми раціонального вибору. Вибір на основі експерименту в умовах взаємодії і невизначеності.

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Оцінювання імовірнісних розподілів та параметрів сигналів

Поняття про точкове та інтервальне оцінювання параметрів. Функції втрат. Властивості оцінок. Отримання оцінок методом моментів. Отримання оцінок максимальної правдоподібності. Метод найменших квадратів та його застосування, зокрема у регресійному аналізі. Оцінювання параметрів радіоімпульсів на фоні гаусівського білого шуму.

Тема 5. Багатокритеріальний вибір альтернатив, множина Парето та метод аналізу ієрархій Сааті

Загальні відомості про багатокритеріальний вибір. Множина Парето. Специфіка багатокритеріальної задачі. Метод головного критерію. Метод послідовних поступок. Математичні основи методу Сааті.

Тема 6. Методи прийняття колективних рішень

Задача формування колективних рішень. Метод голосування. Байєсовські моделі прийняття колективного рішення. Ітервальне узагальнення моделей.

Результати навчання здобувача вищої освіти

За результатом вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- методологічні основи прийняття рішення;
- основні класи задач теорії прийняття рішення;
- аксіоматику раціонального прийняття рішення;
- основні методи теорії прийняття рішень;
- психологічні аспекти поведінки людини при прийнятті рішення.

вміти:

- застосовувати сучасну методологією і математичний апарат теорії прийняття рішення для вироблення оптимальних (раціональних) технічних і управлінських рішень;
- складати статистичні і детерміновані математичні моделі, що застосовуються в теорії прийняття рішення; проводити оцінювання ступеню ризику і ефективності прийнятого рішення;
- проводити оцінювання ступеню ризику і ефективності прийнятого рішення;
- проводити дослідження моделей і методів теорії прийняття рішення на ПЕОМ з метою отримання оптимальних (раціональних) рішень.

Система оцінювання відповідно до кожного завдання для складання заліку/екзамену

Для оцінювання роботи студента протягом семестру підсумкова рейтингова оцінка сем Q розраховується як сума оцінок по різним видам занять та оцінок за контрольні заходи. Максимальна рейтингова оцінка протягом семестру – 100 балів.

Вид заняття / контрольний захід	Оцінка
Лабораторна робота № 1	9-15
Лабораторна робота № 2	9-15
Практичні заняття № 1	3-5
Практичні заняття № 2	3-5
Контрольна точка 1	24-40
Лабораторна робота № 1	9-15
Лабораторна робота № 2	9-15
Практичні заняття № 1	3-5
Практичні заняття № 2	3-5
Контрольна робота	12-20
Контрольна точка 2	36-60
Всього за семестр	60...100

Для контролю знань з дисципліни передбачено комбінований іспит.

При такому виді контролю сумарна оцінка P_{Π} обчислюється за формулою:
 $P_{\Pi} = 0,6Q_{\text{сем}} + 0,4Q_{\text{ісп}}$, де $Q_{\text{ісп}}$ - оцінка за екзамен за 100-бальною системою;
 $Q_{\text{сем}}$ - оцінка за семестр за 100-бальною системою. Білет для екзамена складається з двох теоретичних питань та однієї задачі.

Якісні критерії оцінювання в національній шкалі та ECTS

Задовільно, D, E (60-74). Мати мінімум знань та вмінь. Відпрацювати всі практичні заняття, відпрацювати та захистити всі лабораторні роботи, пройти тести, виконати ДКР.

Добре, C (75-89). Твердо знати мінімум. Відпрацювати всі практичні заняття, відпрацювати та захистити всі лабораторні роботи, виконати ДКР. Знати основні методи теорії прийняття рішень та вміти розв'язувати основні задачі з прийняття рішень.

Відмінно, A, B (90-100). Твердо знати всі теми. Орієнтуватися в підручниках та учбових посібниках. Відпрацювати всі практичні заняття. Відпрацювати та захистити всі лабораторні роботи. Виконати ДКР. Твердо знати методи та вміти розв'язувати всі задачі з прийняття рішень.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	F X	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

Основна література

1. Файнзільберг Л.С., Жуковська О.А., Якимчук В.С. Теорія прийняття рішень. К. 2018. - 246 с.
2. Волошин О.Ф., Мащенко С.О. Моделі та методи прийняття рішень: навч. посіб. для студ. вищ. Навч. зал. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. - 336 с.
3. Родзин С.И. Теория принятия решений: лекции и практикум: Учебное пособие. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. – 336 с.
4. Ту Дж., Гонсалес Р. Принципы распознавания образов. – М.: Мир, 1978.

Допоміжна література

5. Гихман И.И., Скороход А.В., Ядренко М.И. Теория вероятностей и математическая статистика. – К.: Вища школа, 1979.—408с.
6. Тихонов В.И. Оптимальный прием сигналов. – М.: Радио и связь, 1983. – 320 с.
7. Куликов Е.И. Методы измерения случайных процессов 1986. 272 с
8. Себер Дж. Линейный регрессионный анализ. М.: Мир. 1980.

Методичні вказівки до різних видів занять

9. Комплект слайд-лекцій з дисципліни «Основи теорії прийняття рішень» [Електронний документ] / Упоряд.: А.В. Омельченко. – Харків: ХНУРЕ, 2019.
10. Методичні вказівки до лабораторних робіт з курсу " Основи теорії прийняття рішень " [Електронний документ] /Упоряд.: А.В. Омельченко, С.В. Омельченко. – Харків: ХНУРЕ, 2019.

11. Методичні вказівки до лабораторних робіт з курсу " Основи теорії прийняття рішень " [Електронний документ] /Упоряд.: А.В. Омельченко, С.В. Омельченко. – Харків: ХНУРЕ, 2019.

Інформаційне забезпечення

1. Mathcad
2. The R Project for Statistical Computing
3. Rstudio